

Čís. 17065.

Výdělková a hospodářská společenstva (zák. č. 70/1873 ř. z.).

Obchodnická činnost za účelem dosažení zisku a jeho rozdělení mezi členy není předmětem výdělkového a hospodářského společenstva.

Právní jednání společenstva, která překročí zákonem vytčený účel a předmět společenstva, příčí se zákonnému zákazu a jsou nicotná (§ 879, odst. 1, obč. zák.).

Vládním nařízením č. 116/1935 Sb. z. a n. bylo dovoleno jisté rozšíření činnosti společenstva co do okruhu osob, s nimiž může společenstvo provozovati svou činnost, nebylo však nic změněno na tom, co může býti předmětem činnosti společenstva.

(Rozh. ze dne 6. října 1938, Rv I 2895/37.)

Srov. rozh. č. 5249, 8340, 6101, 192 Sb. n. s.

Podle dohody ze dne 13. března 1929, sjednané při pronájmu střelnice od žalobkyně, se žalované puškařské společenstvo s ručením omezeným zavázalo odbírat od žalující společnosti puškařské hotové zboží nejméně za 50.000 Kč ročně za běžné soutěžní ceny. Tvrdíc, že žalované společenstvo v letech 1930 až 1932 onu dohodu nedodrželo, domáhá se žalující společnost náhrady ušlého zisku v částce 14.034 Kč s přísl. Žalované společenstvo mimo jiné namítlo proti žalobě, že žalobkyni z uvedeného ujednání nevznikl proti němu žalovatelný nárok. Soud první stolice zamítl žalobu. Důvody: Soud dospěl k názoru, že jde o závazek po případě o nárok z nicotné smlouvy. Jak vyplývá z výpisu ze společenstevního rejstříku, jest podle § 2 stanov žalovaného společenstva jeho účelem podpora výdělku členů společným provozováním živnosti puškařské, čítaje v to i výrobu loveckých potřeb a plynových másek, při čemž onoho účelu má býti dosaženo tímto způsobem: a) zřízením společných dílen; b) provozováním výroby na společný účet; c) odevzdáním surovin členům a přijímáním hotových výrobků k dalšímu zhodnocení v prodejnách; d) pracováním všemi výchovnými a jinými prostředky k odbornému zdokonalení členů; e) podporováním spořivosti členů přijímáním a úrokováním členských úsporných vkladů. Jest tedy žalované společenstvo svou povahou výrobním družstvem, jehož členové společně provozují puškařskou živnost, provádějící výrobu puškařského zboží na společný účet a prodávající pak jimi vyrobené hotové výrobky v prodejnách družstva. Jest samozřejmé a plyne to i z odstavce c) § 2 stanov, že za účelem možnosti vyráběti puškařské zboží nakupuje družstvo suroviny, odevzdává je členům, ti z nich vyrábějí puškařské zboží a odvádějí hotové výrobky družstvu, které je pak prodává ve svých prodejnách. Podle ujednání ze dne 13. března 1929 se však žalované družstvo zavázalo k činnosti, která se naprosto

vymyká z obsahu předmětu jeho podniku stanovami vytčeného a jest v příkrém rozporu s § 1 zák. ze dne 9. dubna 1873, č. 70 ř. z. i tak, jak jest nyní upraven vládním nařízením z 18. května 1935, č. 116 Sb. z. a n. Tato činnost záleží v tom, že mělo žalované společenstvo od žalobce kupovati hotové výrobky puškařské anebo hotové výrobky patřící do oboru loveckých potřeb a pak je dále prodávati. Šlo tedy o činnost, která je provozováním obchodů podle čl. 271 č. 1 obch. zák., a na které by se členové mohli účastniti pouze kapitálově, berouce podíl na čistém zisku. Družstvo jest však sdružením práce a nikoliv kapitálu a jeho základní ráz a povaha ve smyslu společenstevního zákona záleží v pospolitosti a svépomocné součinnosti členů, směřující k podpoře jejich živnosti, a není účelem družstva, aby vyvíjelo činnost spekuláční, kapitalisační, směřující jen k dosažení zisku (rozh. č. 192 a 6101 Sb. n. s.). A tak by tomu bylo tehdy, kdyby mělo družstvo plniti závazek převzatý ujednáním ze dne 13. března 1929. Tato činnost je tudíž nejen v rozporu se zákonem, nýbrž i se stanovami družstva, které dovolují pouze nakupování surovin za účelem jejich zpracování členy, nikoliv nákupy hotových výrobků za účelem dalšího prodeje. Plníc tedy podle řečené úmluvy, jednalo by družstvo proti zákonu i stanovám a jest tudíž jeho závazek z oné smlouvy nicotný podle § 879, odst. 1, obč. zák., neboť jím má družstvo provozovati činnost, která se vůbec vymyká z jeho činnosti vytčené stanovami a která přesahuje meze a jest v příkrém rozporu s § 1 společenstev. zák. i s celým duchem dotčeného zákona (srov. rozh. č. 5249 Sb. n. s.). Tomuto názoru není na závadu ani předpis čl. 276 obch. zák., podle něhož není platnost určitého jednání jako obchodu vyloučena tím, že jest někomu pro jeho úřad, nebo stav, nebo ze živnostenskopolicijních předpisů nebo jiných podobných důvodů zapověděno provozovati obchod neb obchodní jednání. Zde neřeší zákon otázku, kdo jest oprávněn provozovati obchody, nýbrž vyslovuje jen zásadu, že obchod nepozbývá své vlastnosti a platnosti, že byl jeho provoz zvláštními předpisy zakázán. Je to vlastně důsledek ustanovení čl. 4 obch. zák. a čl. 11 obch. zák. Obchodní zákon vymezuje tedy pojem obchodníka toliko k vlastním svým účelům. Těchto zásad nelze však bezvýjimečně užití i na družstva, neboť zákon společenstevní omezuje v § 13 platnost předpisů obchodního zákona o koupi pro společenstva tak, že předpisy obchodního zákona platí jen potud, pokud nemá družstevní zákon ustanovení odchylných (srov. rozh. č. 7321 Sb. n. s.). A v tom jest jádro věci. Jak bylo shora uvedeno, brání družstvu splnění závazku převzatého ujednáním z 13. března 1929 nejen všeobecný předpis § 1 společenstev. zák., ale i předpis § 2 stanov, dovolující pouze nákup surovin k zpracování členy společenstva. Pokud tedy žalované společenstvo provozuje obchody v mezích zákona (§ 1 společenstev. zák.) a v mezích stanov (§ 2 stanov), jest je pokládati za kupce ve smyslu obchodního zákona a jen tehdy platí i pro ně předpis čl. 276 obch. zák. Rozdíl při posuzování obchodní činnosti a jiných osob tkví tedy v právní povaze společenstev jako společenstev a v od-

chylné zákonné úpravě jejich obchodních styků. To vychází najevo i z předpisů § 88 společenstev. zák., který trestá trestem na penězích až do 600 Kč jako přečin ty členy družstva, kteří se účastní jednání, jímž družstvo rozšiřuje svou působnost přes meze vytčené § 1 řečeného zákona. Na souzený případ nelze užítí ani předpisů §§ 5 a 6 vlád. nař. z 18. května 1935, č. 116 Sb. z. a n., neboť ty stanoví, že není neplatné takové jednání, kterým rozšíří družstvo svou hlavní činnost proti zákazu svých stanov na nečleny. Tu jde tedy o něco jiného, totiž o rozšiřování činnosti jednak stanovami dovolené, na nečleny přes zákaz stanov. V souzené věci však běží vůbec o provozování činnosti, kterou ani stanovy družstva ani zákon nedovolují. Jestliže se pokládá za nedovolené, aby stanovy společenstva obsahovaly ustanovení, která by s duchem zákona spolu a zejména s jeho § 1 byla v rozporu a dopouštěla, aby družstva provozovala činnost spekulární, neb kapitálovou (srov. rozh. č. 1881 a 2303 Sb. Adl.-Cl. č. 1798, 5159, č. 3385, č. 5251, č. 5249, 6101 a 7658 Sb. n. s.), jest tím spíše pokládati za nicotný podle § 879, odst. 1, obč. zák. takový závazek, kterým převzalo družstvo jednání i proti předpisu svých stanov. Na takováto jednání se ovšem předpisy §§ 5 a 6 vlád. nař. č. 116/1935 Sb. z. a n. nevztahují. Bylo proto žalobu zamítnouti. O d v o l a c í s o u d potvrdil napadený rozsudek.

N e j v y š š í s o u d nevyhověl dovolání.

D ů v o d y:

Zákonným pojmovým znakem výdělkových a hospodářských společenstev podle § 1 zák. č. 70/1873 ř. z. jest podporování výdělku nebo hospodářství členů společenstva, a to buď společným provozováním závodu, nebo poskytováním úvěru. Zákon tudíž předpokládá sdružení osob k společné hospodářské činnosti, kterou je živnost a hospodářství členů přímo podporováno. Forma společenstva není však dovolena pro kapitálové sdružení, jež provozuje hospodářskou činnost za účelem dosažení zisků a jeho rozdělení mezi členy, čímž je výdělek a hospodářství členů podporováno jen nepřímo (viz rozh. č. 5249 Sb. n. s.). Proto se musí společenstvo omezit na ona právní jednání, která slouží shora uvedenému účelu (srovnej rozh. č. 8340 Sb. n. s.). Právní jednání společenstva, která překročují zákonem vytčený účel a předmět společenstva, jsou nicotná. Vládním nařízením č. 116/1935 Sb. z. a n. bylo dovoleno rozšiřování hlavní činnosti společenstva na nečleny jen, pokud takové rozšíření činnosti je podle stanov toho nebo onoho společenstva dovoleno. Tím bylo v určitých mezích dopuštěno rozšíření činnosti společenstva co do okruhu osob, s nimiž může svou činnost provozovati, nebylo však nic změněno na tom, co může býti předmětem činnosti společenstva. I předmětem činnosti rozšířené na nečleny musí býti jednání, která slouží účelu vytčenému zákonem nebo stanovami dotčeného společenstva. Toto rozšíření činnosti společenstva na nečleny nesmí ze

společenstva učiniti kapitálové sdružení k dosažení a rozdělení zisku. Účelem žalovaného společenstva podle § 2 jeho stanov je podpora živnosti a hospodaření členů společným nákupem surovin, potřeb i nástrojů určených k provozování vytčené působnosti. Účelu toho má býti dosaženo mimo jiné provozováním výroby na společný účet, odevzdáváním surovin členům a přijímáním hotových výrobků k dalšímu zhodnocení v prodejnách žalovaného společenstva.

Není pochyby, že nájem střelnice patřil pod zákonný a statutární účel a předmět žalovaného družstva, ježto umožněním vyzkoušení zbraní je podporována výroba a hospodářství členů žalovaného družstva. To však neplatí o další dohodě, k níž došlo při ujednání o přenechání střelnice a kterou se žalované družstvo zavázalo odbírat od žalobkyně puškařské zboží nejméně za 50.000 Kč ročně. U zboží, které mělo žalované družstvo odbírat, šlo o hotové puškařské zboží a hotové lovecké potřeby, nikoliv o suroviny. To zboží mělo žalované družstvo ve svých prodejnách dále prodávati spotřebitelům, nikoliv snad jeho členům. Nebylo tvrzeno, že šlo pouze o takové zboží, které se obvykle prodává a mělo prodávati zároveň s výrobky členů žalovaného družstva, jako na př. různé příslušenství zbraní a pod. (srov. § 2 vlád. nař. č. 116/1935 Sb. z. a n.), a že tudíž nákupem onoho zboží měl býti jen usnadněn prodej výrobků členů žalovaného družstva. Není proto z přednesu žalobkyně viděti, že v souzené věci šlo o právní jednání žalovaného družstva, patřící do jeho zákonné a statutární činnosti, totiž o právní jednání, sloužící přímo podpoře výroby a hospodářství členů žalovaného družstva. Skutkový děj souzeného sporu svědčí spíše o tom, že při odběru zboží od žalobkyně a jeho dalším zcizením žalovaným družstvem šlo o čistě obchodnickou činnost družstva, kterou by bylo hospodářství jeho členů po případě nepřímě podporováno, kdyby onou činností bylo dosaženo nějakého zisku. Taková obchodnická činnost za účelem dosažení zisku a jeho rozdělení mezi členy není však předmětem výdělkového a hospodářského společenstva a není mu také dovolena. Právní jednání, k nimž došlo při vyvíjení takové činnosti družstvem, se přičítá zákonnému zákazu a jsou nicotná (§ 879, odst.1, obč. zák.).

Podle toho, co shora uvedeno, nejde v souzeném případě o rozšíření zákonné a statutární činnosti žalovaného družstva na nečleny, a nehodí se proto vývody dovolání, pokud se snaží dolíčiti platnost dotčené dohody mezi žalobkyní a žalovaným družstvem o odběru puškařského zboží poukazem na ustanovení §§ 5, 6 vlád. nař. č. 116/1935 Sb. z. a n.

Čís. 17066.

Nárok příslušející rozvedené manželce podle § 1264 obč. zák. zůstává rozvedené manželce zachován, dokud trvá manželský svazek, a nezaniká již tím, že rozvedená manželka žije s jiným mužem jako družka nebo že se oddává nemravnému životu.

(Rozh. ze dne 6. října 1938, Rv I 2365/38.)